

F.A.QARAQURBANLI
filologiya elmləri doktoru, dosent

:<https://orcid.org/0009-0004-6224-0840>

Bakı Slavyan Universiteti
(Bakı şəh., S.Rüstəm küç., 33)

10.62021/0026-0028.2024.4.277

QADIN TƏXƏLLÜSLƏRİNİN LİŦQVİSTİK XÜSUSİYYƏTLƏRİNƏ DAİR

Xülasə. Məqalədə ingilis dilində antroponimik vahidlərdən olan qadın təxəllüslərinin lingvistik xüsusiyyətləri haqqında bəhs olunur. Təxəllüslər onu daşıyan şəxsə özü tərəfindən yaxud ətrafdakılar tərəfindən uyğun olaraq seçilir. Bu xüsusiyyət eyni zamanda təxəllüsün fərqləndirici əlamətidir. Təxəllüslər nəinki kişilər, həmçinin qadınlar tərəfindən geniş yayılmışdır. Hamının istifadə etmədiyi, köməkçi adlar sırasına daxil olan təxəllüslərin şəxs adları və soyadlardan sonra meydana çıxması qeyd edilir. İngilis dilində istifadə olunan təxəllüslər, onların semantik qrupları barədə şərh edilir. Məqalədə açıq və ya şəffaf təxəllüslərdən, eləcə də təsviri təxəllüslərdən bəhs olunur. Qadın təxəllüslərinin yaranma səbəbləri şərh olunur. Onların semantik qrupları haqqında danışılır.

Açar sözlər: onomastika, antroponimik vahid, təxəllüs, köməkçi ad, semantika

Antroponimlərə aid köməkçi adlar kateqoriyasından olan təxəllüslər şəxs adı və soyadlar kimi rəsmi xarakter daşımır, əsas ad – şəxs adları və soyadlar kimi hamıya verilmir. Şəxs adları və soyadlardan sonra meydana çıxmış ləqəblər, titullar və təxəllüslərin daxil olduğu köməkçi adlar əsas adlardan fərqlənir. Eyni zamanda bəzi istisnalar olmaqla, rəsmi səviyyədə qəbul olunmur. Köməkçi adlar sırasında olan təxəllüslər alim, yazıçı, rəssam və s. tərəfindən rəsmi ad kimi istifadə olunan antroponimik vahiddir.

Şəxs adı və soyad insana doğulduğu andan verilən rəsmi adlardır, şəxs dünyasını dəyişənə qədər rəsmi ad və soyadını daşıyır. Həyatının bütün mərhələlərində həmin ad və soyadla yaşayır, bəzən şəxs adları da nəsildən-nəslə də ötürülür. Bu hal köməkçi adlara üçün keçərli deyildir. Təxəllüslər qəbul edildiyi zamandan şəxs tərəfindən həyatın müəyyən mərhələlərində daimi olaraq istifadə edilir. Bu adlar hər zaman özünə təxəllüs götürən şəxs tərəfindən müəyyən məqsədə uyğun seçilir. Köməkçi ad kateqoriyasına daxil edilən antroponimik vahidlərdən biri kimi təxəllüslərin bu sıraya daxil olmasının bir neçə səbəbi vardır. Əvvəla, təxəllüslər əsas ad kateqoriyasına aid edilən şəxs adları və soyadlar kimi bütün şəxslərə verilmir. Yalnız əhalinin kiçik bir hissəsi tərəfindən istifadə olunur. Bundan əlavə, təxəllüslər şəxs adı və soyadlar kimi heç də rəsmi xarakter daşımır.

Təxəllüslər yalnız söz sənətkarları, şair və yazıçılar tərəfindən deyil, digər nümayəndələr – siyasətçilər, deputatlar, rəssamlar, inqilabçılar və s. tərəfindən də istifadə olunmuşdur. Azərbaycanda M.Hadi, M.Füzuli, N.Gəncəvi və s. kimi dahi yazıçılarımız da istifadə etdikləri təxəllüsləri uyğun hesab etmiş, əsərlərində yeri gəldikcə bu barədə qeyd etmişlər. Böyük Britaniyanın tanınmış filosof və iqtisadiyyatçısı Adam Smit (Adam Smith) “Smith” təxəllüsünü özü seçmişdir.

Təxəllüslər onomastik vahidlərin bir sıra kateqoriyaları ilə əlaqəli olaraq yaradılır. Toponimlər (yer adları), hidronimlər (su hövzələrinin adları), ornitonimlər (quş adları) əsasında formalaşan təxəllüslər buna nümunə ola bilər.

Əksər hallarda təxəllüs digər köməkçi adlardan, xüsusən də ləqəbdən fərqli olaraq müsbət xarakter daşıyır. Bəzən ləqəblərdən bəhs edərkən insanlara onların başqa şəxslər tərəfin-

dən verildiyinə görə, bəzən mənfi xüsusiyyətləri də əks etdirdiyini müşahidə edirik. Lakin bu, təxəllüslərdə müşahidə olunmur. O da məlumdur ki, ləqəblər istənilən şəxsə verilə bilər, lakin təxəllüslər adətən yazıçılar, şairlər, elm və mədəniyyət xadimləri, incəsənət nümayəndələri, bəstəkarlar, alimlər, ustalar və b. tərəfindən istifadə olunmaq üçün qəbul edilən müstəqil antroponimik vahidlərdir. Bəzən ətrafdakıların da verdiyi təxəllüslər əslində tanınmış şəxslərə məxsus olan ad sistemidir. Cəmiyyətdə müəyyən səbəblərdən tanınmış, məşhur olmuş şəxslər tərəfindən təxəllüslərin qəbul edilməsi isə həmin şəxslərin əsl rəsmi adlarından başqa, digər bir müstəqil ad daşımaq istəyindən irəli gəlir. Təxəllüslər nəinki kişilər, hətta qadınlar tərəfindən geniş yayılmışdır. Azərbaycan ədəbiyyat tarixində Məhsəti Gəncəvi, Xurşudbanu Natəvan, Mədinə Gülgün, Hökümə Bülluri, Gülarə Azafli və b. qadın şair və yazıçılarımız da özlərinə təxəllüs seçərək bu ad altında yazıb-yaratmışlar. Lakin bəzən tanınmış insanlara xalq tərəfindən də təxəllüslər verilir. Təxəllüslərin yaranması səbəbi həm də onu götürənin özünü qoruması ilə əlaqədardır.

Dövrün tələbindən irəli gələn köməkçi adlar – təxəllüslər müəyyən hallarda müəllifin imzası rolunu oynamışdır. Avropada XIX əsrdə əsərlərin qadın müəlliflər tərəfindən yazılıb oxuculara təqdim olunması cəmiyyətdə birmənalı qarşılanmamışdır. Məhz bu səbəbdən qadınlar məcburən əsərlərini kişi təxəllüsləri ilə nəşr etdirmişlər. Çünki qadınlar üçün yazıb yaratmaq, eyni zamanda yazdıqlarını öz rəsmi adı ilə nəşr etdirmək təhlükəli hesab edilirdi. XIX əsrdə Avropada qadın yazıçılar əsərlərini öz rəsmi adları altında nəşr etdirə bilmirdilər. İngilis ədəbiyyatında iz qoymuş bir sıra dəyərli əsərlərin müəllifi Bronte bacıları da bu halla qarşılaşdıqdan sonra ilk əsərlərini kişi adı ilə nəşr etdirmişdilər. Bacılardan biri – Anna Bronte “The Tenant of Wildfell Hall” əsərini *Acton Bell* təxəllüsü ilə nəşr etdirmişdir. Digər bacılar isə qələmə aldıkları əsərləri *Ellis Bell* (Emili Bronte) və *Currer Bell* (Şarlotta Bronte) təxəllüsləri ilə nəşr etdirmişlər. Maraqlıdır ki, hansı səbəblərdən olmasına baxmayaraq, Şarlotta Brontenin istifadə etdiyi təxəllüslə *Aurora Dupin*in *Corc Sand* və *Marian Evans*in *Corc Eliot* təxəllüsünü götürməsi heç də eyni səbəblərdən olmamışdır. Fikrimizcə, Bronte bacılarının şəxsi həyatı ilə bağlı elə bir çəkinəcək məsələ olmamışdır. Əslində burada əsas məsələ yazıçının yaradıcılığına ciddi yanaşılması ilə əlaqədar olmuşdur, bu məqsədlə də qadın yazıçılar təxəllüs olaraq kişi adından istifadə etmişdilər.

Əsərlərini *Corc Eliot* təxəllüsü ilə nəşr etdirən Meri Enn yaxud *Marian Evans* (22 noyabr 1819-22 dekabr 1880, London) Viktorian dövrünün ən məşhur ingilis yazıçılarından biri olmuşdur. C.Eliot təxəllüsünə gəlincə (*Merian Evans* – *Meri Enn Evans*), həmin qadın yazıçının kişi adını təxəllüs olaraq götürməsinin səbəbi onun sonradan başqa birisi ilə yenidən ailə qurduğu üçün mühakimə olunması ilə əlaqədar olmuşdur. Yazıçı *Nora Roberts* əsərlərini *J.D.Robb* təxəllüsü ilə, *Coys Karol* (*Joyce Carol*) isə *Geyts Rozalind Smit* (*Oates Rosalind Smith*) təxəllüsü ilə nəşr etdirmişdir. Bu sıradan olan təxəllüslərə onomastikada açıq və ya şəffaf təxəllüslər deyilir. Göründüyü kimi, Avropada yazıçı qadınların əsərlərini kişi təxəllüsü ilə yazıb nəşr etdirməsi kifayət qədər müşahidə edilir. Qadınların əsərlərini kişi təxəllüsü ilə nəşr etdirməsi kişilərin qadın imzası ilə nəşr etdirməsindən daha çox müşahidə edilir. Məsələn: dövrünün tanınmış yazıçısı, sevilən romanların müəllifi, qadın təxəllüsü ilə əsərlərini nəşr etdirmiş *Fiona Macleod* əslində kişi olmuşdur. Yalnız ölümündən sonra onun əsl adının *Uilyam Şarp* (*William Sharp*) olduğu üzə çıxmışdır.

Bildiyimiz kimi, onomastikada təsviri təxəllüs termini mövcuddur. Özünə təsviri təxəllüs seçən yazıçı və şairlərin əsas məqsədi təxəllüsün oxucu tərəfindən daha tez seçilməsi, nisbətən cəlbədicili olması ilə əlaqədar olmuşdur. Bu adı qəbul edən yazıçı və şairlər öz əsərində yer almış baş qəhərmənin soyadı ilə öz təxəllüsünü eyniləşdirirdi. Məhz bu xüsusiyyət oxucuların əsərə marağını artırmış və diqqətini daha çox cəlb etmişdir. Məsələn: yazıçılardan *C.Spender* özünə *The Philistine*, məşhur ingilis yazıçısı *D.Defo* isə özünə *A Ministering Friend* təxəllüsünü uyğun bilmişdir. Qeyd etmək lazımdır ki, təsviri təxəllüslərin əksəriyyəti yazıçı, şair və bəstəkarlar tərəfindən qəbul edilmişdir.

Təxəllüslər yalnız söz ustaları, yəni şair və yazıçılar tərəfindən yox, siyasətçilər, deputatlar, rəssamlar, dövlət rəhbərləri, inqilabçılar və cəmiyyətin digər nümayəndələri tərəfindən də qəbul olunmuşdur. Məsələn: Britaniyalılar Birləşmiş Krallıqda çox uzun müddət vəzifədə qalmış baş nazir və ölkənin yeganə qadın baş naziri Marqaret Hilda Tetçerə fəaliyyəti dövründə xalq tərəfindən “*Tank*” təxəllüsü verilmişdi. Sonradan SSRİ-yə qarşı məlum sərt rəftarına görə rus mətbuatında M.Tetçerə ilk dəfə “Dəmir xanım” (Железная Дамa) təxəllüsü verilir. Rus mətbuatında baş nazir haqqındakı yazılar ingilis dilinə tərcümə edilir. Məqalədəki “Dəmir xanım” təxəllüsü ingilis dilinə tərcümə edilərkən “*Dəmir Ledi*” (Iron Lady) kimi qeyd edilir. Məlumdur ki, M.Tetçer əsasən “*Dəmir Ledi*” təxəllüsü ilə yadda qalmışdır. Baş nazir özü də ona verilən “*Dəmir Ledi*” təxəllüsünü sevə-sevə qəbul etmişdi. Tetçer bu təxəllüsü dönməz xarakterinin rəmzi olaraq bəyənmişdi. Yeri gəlmişkən qeyd etmək lazımdır ki, SSRİ-nin prezidenti M.Qorbaçova dünyaya səs salan “*Qorbi*” təxəllüsü də məhz Tetçer tərəfindən verilmişdi.

İngiltərədə əsərlərin qadın müəlliflər tərəfindən yazılıb oxuculara təqdim olunması cəmiyyətdə birmənalı qarşılanmamışdır. Dövrün tələbindən irəli gələn bu köməkçi adlar – təxəllüslər müəyyən hallarda müəllifin bir növ imzası rolunu oynamışdır. İngilis dilində təxəllüslərlə bağlı lüğətlərdə onların sayının 60 minə yaxın olduğu barədə məlumatlar yer almışdır. Qadın təxəllüslərinin yaranması ilə bağlı konkret səbəbləri nəzərdən keçirək:

a) Bəzən tanınmış şəxslər ad və soyadlarının kifayət qədər diqqəti cəlb etmədiyini düşünərək özlərinə təxəllüs seçmişlər. *İda Barr* (Maud Barlow), *Marilyn Monro* (Norma Baker) və s.

b) Bəzən rəsmi adın bir qədər gülməli olduğunu düşünən şəxslər özlərinə təxəllüs götürmüşlər. Məsələn: *Louise Kirkland* (Louise Jelly jelly – jele anlamını verir).

Tanınmış ingilis aktrisası Shirley Broadbent soyadının gülünc olduğunu düşünərək özü-nə *Amanda Barrie* təxəllüsünü götürmüşdür. Lina Belcher soyadının (*belch* feilinin mənası: *gəyirmək, gəyirməkdən əziyyət çəkmək*) mənasından utanaraq *Lina Basquette* təxəllüsü ilə fəaliyyət göstərmişdir. George Bedlam *Rex Bell* təxəllüsündən istifadə etmişdir. Bedlam Londonda bir psixiatriya xəstəxanasının adıdır. Jean Shuffbottom (şuffle – qarışdırmaq; bottom – aşağı hissə) isə *Jeannie Carson* təxəllüsü ilə tanınmışdır.

c) Soyadın həddən artıq uzun olması çox zaman bu adın daşıyıcısının daha kiçik adla/təxəllüslə fəaliyyət göstərməsinə səbəb olur. Məsələn: *Cleo Lane* (Clementine Campbell).

d) İngilis dilində standart antroponimlərdən formalaşmış kifayət qədər təxəllüslər müşahidə edilir: Lucille Langehanke özünə *Mary Astor* təxəllüsünü götürmüşdür. Romulo Larralde *Pomney Brent* təxəllüsü ilə fəaliyyət göstərmişdir. Yeri gəlmişkən qeyd etmək lazımdır ki, bu hal Azərbaycan və rus dillərində də müşahidə olunur.

Bəzən ingilis dilində məqbul səslənmə məqsədilə xarici adlar tanınmaz hala gətirilir, təxəllüs kimi işlənir. Məsələn: Marlo Bianchi *Monty Banks*, Nicholas Adamshok isə *Nick Adams*, məşhur ingilis yazıçısı Jozef Korzeniowski isə *Jozef Conrad* təxəllüsü ilə yazıb məşhur olmuşdur.

d) Bəzən eyni soyadı daşıyanların kifayət qədər olması səbəbindən tanınmış insanlar özünə təxəllüs seçmişlər. Bu da özünü digərlərindən fərqləndirmək məqsədi daşımışdır. Bununla bağlı rəsmi soyadın da dəyişdirilməsi müşahidə edilir. Məsələn: Patricia White və Nora White İngiltərədə məşhur balet ustaları olmuşdur. Balerina bacılardan biri – Patricia White bacısından (Nora White) seçilmək üçün *Patricia Wilde* təxəllüsünü seçmişdir. Tanınmış aktyor Melvin Kaminsky məşhur musiqiçi Max Kamunsky ilə səhv salınmasın deyə *Mel Brooks* təxəllüsü ilə fəaliyyət göstərmişdir.

c) İngiltərədə yazıçı qadınlar əsərlərini təxəllüs kimi seçdikləri kişi adları altında nəşr etdirmişlər. Onlar əsərlərinin işıq üzü görməyəcəklərindən ehtiyat edərək, yəni bu əsərlərin qadın qələmi məhsulu olduğunu bilərkən başqa səbəblər gətirərək nəşr olunmayacağından qorxurdular. Yuxarıda qeyd etdiyimiz kimi, yaradıcılığını *Currer*, *Ellis*, *Acton* və *Georg Eliot* təxəllüsləri ilə başa vurmaları olmuş məşhur qadın yazıçılar buna bariz nümunədir. Populyar mahnıların bənzərsiz ifaçısı amerikalı müğənni Vince Furnier rəhbərlik etdiyi pop-qrupun adı-

na diqqət çəkmək məqsədi ilə özünə *Alice Cooper* təxəllüsünü götürmüşdü. Amerikalı yumor ustası Benjamin Shillaber özünə *Mrs. Partington* təxəllüsünü seçmişdi. Onun yazdıqları kitablarda müəllifin adı *Life and Sayings of Partington* qeyd edilmişdir.

ç) İngilis mədəniyyətinə xarici mədəniyyət xadimlərinin də töhfəsi az olmamışdır. Bu xüsusilə balet sahəsində müşahidə edilir. Rus balet məktəbinin yetirmələri mütəxəssislər tərəfindən yüksək qiymətləndirilmişdir. İngilis balet ustaları rus mənşəli təxəllüslər götürərək həmin təxəllüslər altında fəaliyyət göstərmişlər Məsələn: Evelyne Cournard *Anna Qalina* təxəllüsü, Lilian Marks *Alicia Marcova* təxəllüsü, Patrik Healey-Kay *Anton Dolinin* təxəllüsü ilə fəaliyyət göstərərək məşhurluq qazanmışdır.

d) Təxəllüs – xarakteristikalar. Bu təxəllüsləri seçənlərin məqsədi heç də rəsmi adını gizlətmək olmamışdır. Bu, təxəllüsü daşıyanın müəyyən keyfiyyətinin diqqətə çatdırılması ilə əlaqədardır. Məsələn: müəllifin xarici görkəmindəki hər hansı bir əlaməti, milliyyətini, doğulduğu və ya yaşadığı yeri, yaxud xarakterinin və ya yaradıcılığının başlıca xüsusiyyətini, onun peşəsini, vəzifəsini, aldığı adı, sosial mövqeyini, mənsub olduğu partiyayı və b. bu kimi cəhətləri diqqətə çatdırmaq məqsədilə bu təxəllüslər götürülür. Bura müəllifin müəyyən bir tarixi şəxsiyyətin soyadı, yaxud artıq dünyasını dəyişmiş yazıçının, müəyyən bir bədii əsərin yaxud eposun, mifin qəhrəmanının adı ilə imza atması kimi hallar aiddir. Bir çox yazıçılar və sənət adamları ölkəsinin doğma yerlərinin, sevdikləri yaxud doğulub başa çatdıqları məkanların adlarının təxəllüs olaraq qəbul etmişlər. Bu hal Azərbaycan onomastikasında da kifayət qədər müşahidə olunur. Bu sıradan olan təxəllüslər həmişə bu adları qəbul etmiş yazıçıların özü yaxud yaradıcılığı ilə əlaqədar əsas cəhətləri ifadə etmək məqsədilə seçilmişdir. Bəzən təxəllüs olaraq aralıq ad və soyad götürülür. Təxəllüs-xarakteristikalar arasında tez-tez imza yerinə ədəbi və mifoloji qəhrəmanların adı ilə bağlı heronimlərdən istifadə müşahidə olunur. Bu, yazıçının həmin qəhrəmanların ideyasına sadıq qaldığının göstəricisidir. Hətta mahnı adları, pop-qrupların adlarının təxəllüs olaraq seçilməsi bununla bağlıdır.

Özünə təxəllüs – xarakteristika seçənlər əsasən yunan və latın şəxs adlarından yaxud sözlərindən istifadə edirlər, bu da yazıçının bu və ya digər xüsusiyyətini nəzərə çatdırmaq məqsədi daşıyır. Müəmmalı və peyğəmbərliklə bağlı məqalələrin yer aldığı məşhur *Daily Mirror* qəzetinin müxbiri və icmalçısı William Connor müntəzəm olaraq məqalələrini *Kassandra* imzası ilə (yunan mifologiyasından tanınan peyğəmbərlik verilmiş hökmdar Priamın qızı) dərc etdirmişdir.

e) Komik effekt yaratmaq məqsədilə formalaşmış məzhəkəli təxəllüslər. Bu sıradan olan təxəllüslər öz rəsmi adını gizlətmək, naməlum qalmaq kimi məqsədlərdən çox uzaqdır. Yumoristik effekt yaratmaq üçün seçilmiş təxəllüslər dərin zəka tələb edir və müəlliflərə öz fantaziyalarını ifadə etmək üçün xeyli imkanlar açır.

ə) İngilis dilində mövcud bir sıra təxəllüslər ad və soyad kimi qəbul oluna biləcək iki hərfdən ibarətdir, əslində isə bu hərflər tamamilə başqa sözlərlə əlaqədardır. Məsələn: S.B. təxəllüsü H.G. Wells tərəfindən götürülmüşdür. Bu təxəllüs Bachelor of Science (latın dilindən tərcümədə: elmlərin bakalavri) mənasını ifadə edir.

İngilis dilində qadın və kişi təxəllüslərinin (xüsusən kino və teatr aktyorlarının təxəllüsləri) müqayisəsi təxəllüs seçənlər tərəfindən müəyyən leksik vasitələrə üstünlük verilməsi ilə bağlı bəzi nəticələrə gəlməyə imkan verir. Adətən güclü, qüvvətli, əzmkar, dönməz ruhlu, bir qədər kobud qəhrəmanların rolunu ifadə edən aktyorlar özünə güc, qüvvət, enerji, qətiyyət, impulsiv hərəkətlər ifadə edən, daha yığcam, qısa, bir növ “rəndələnmiş”, birhecalı təxəllüslər seçir. Xüsusilə yazıda qoşa samitlərin, yanaşı samitlərin olduğu sözlərdən geniş istifadə edilir. Məsələn: (Scott, Ross, Jeff, Glenn) *Tex Awry, Rex Bell, Scott Brady, Red Bottoms, Ceff Candler, Glenn Ford, Rock Hudson, Ross Hu, Ted Ray, Rob Roy, Mark Twain, Jone Waine* və i.ə. Qadın təxəllüsləri romantik məftunluq, rəğbət, gözəllik, incəlik, saflıq və başqa bu kimi xüsusiyyətlərlə zəngindir.

Hazırda ingilis dilində saysız-hesabsız *nikneymlərə* (nickname, qısaca *nik* ingilis dilində təxəllüs deməkdir, yerinə görə bəzən hətta ləqəb anlamında da işlənə bilər) rast gəlmək olur. Müxtəlif insanlara məxsus olan bu niklərin başlıca vəzifəsi rəsmi adı anonim şəkildə saxlamaq, onu təxəllüs altında gizlətməkdir. Bu baxımdan niklər təxəllüslərin müasir forması hesab olunur, desək, yəqin ki, yanılmarıq. Çünki yuxarıda qeyd etdiyimiz kimi, təxəllüslər də ilk dəfə meydana çıxanda məhz bu funksiyayı – müəlliflərin adını gizli saxlamaq funksiyasını daşıyırdı.

Bir məqalə hüdudunda ingilis dilində qadın təxəllüslərinin linqvistik xüsusiyyətlərin müşahidəsinə əsasən aşağıdakı nəticələri qeyd etmək olar:

İngilis dilində mövcud qadın təxəllüsləri sırasında başqa dillərdən alınmış adlardan təxəllüs kimi istifadə müşahidə edilir. Allitrerasiyanın özünü büruzə verdiyi şəxs adlarından (bu səbəbdən də ekzotik səslənən) formalaşmış təxəllüslərdən istifadə daha geniş yayılmışdır. Məsələn: *Brigitte Bardot, Diana Dors, Greta Qarbo, Marilyn Monroe, Virginia Valli, Jennifer Jons* və i.a.

İngilis dilində mövcud qadın təxəllüslərində əsasən kiçiltmə və əzizləmə mənası ifadə edən -y (bəzən də -ie, -i) şəkilçilərdən istifadə edilir. Məsələn: *Wendy, Sally, Fanny, Dulcie, Stefanie, Bonnie, Kiki, Patti, Judy Posey, Sandy Holliday* və i.a.

Qadın təxəllüsləri arasında zəngin assosiasiyalara malik adlar kifayət qədərdir. Məsələn: *Eva Arden* (Basic woman + garden or ardent), *Belinda Dell* (belle, bel), *Hy Hazel, Gale Storm* ('fiery one'), *Virginia Valli* (maidenly innocence and the countryside), *Penny Singleton* (simplicity and wistful loneliness combined). İngilis dilində geniş yayılmış, tərkibində 'l' və 's' hərflərinin yer aldığı sözlərdən formalaşmış təxəllüslər (Gutturals can be gutsy, and sibilants sexy): *Sue Carol, Belinda Dell, Gloria Graham Dulcir gray, Judy Holliday, Shelley Winters, Loretta Young, Carol Raye, Carmen Miranda* və i.a. də kifayət qədərdir.

Bəzən təxəllüslərin kimə aid olduğu, yəni əsl ad və soyad naməlum qalır. 1769-1772-ci illərdə Londonda nəşr olunan *Public Advertiser* qəzetində 70-dən artıq məktub nəşr etdirmiş *Yunius* təxəllüsünü daşımış şəxsin kimliyi (qadın və ya kişi olması da) hələ də müəyyən olunmamışdır.

İşin elmi nəticəsi – ingilis dilində allitrerasiyanın özünü büruzə verdiyi alınma şəxs adlarından formalaşmış qadın təxəllüslərindən istifadə daha geniş yayılmışdır. Başqa dillərdən alınmış adlardan da təxəllüs kimi istifadə müşahidə edilir. Burada zəngin assosiasiyalara malik təxəllüslər də kifayət qədərdir. Qadın təxəllüslərində əsasən kiçiltmə və əzizləmə mənası ifadə edən -y (bəzən də -ie, -i) şəkilçilərdən istifadə edilir. Bu təxəllüsləri sırasında tərkibində 'l' və 's' hərflərinin yer aldığı sözlərdən formalaşmış təxəllüslər də kifayət qədərdir.

İşin elmi yeniliyi hələ də sistemli şəkildə araşdırılmamış qadın təxəllüsləri ilə bağlıdır. Elmi işdə – məqalədə yer almış faktlar ingilis dilində qadın təxəllüslərinin linqvistik xüsusiyyətləri haqqında məlumat verilir, həmçinin qadın təxəllüslərinin yaranması, formalaşması barədə məsələlərə aydınlıq gətirilir.

İşin tətbiqi əhəmiyyəti: Məqalənin nəticələrinə əsaslanaraq, ondan mühazirə və seminarlarda istifadə oluna bilər. Bununla yanaşı, gələcək elmi məqalələrin və tədqiqat işlərinin yazılmasında, həmçinin dərs vəsaitlərinin hazırlanmasında məlumat üçün müraciət oluna bilər.

Ədəbiyyat

Azərbaycan dilində

1. Qurbanov, A.M. Azərbaycan onomalogiyasının əsasları [2 cildə] / A.M.Qurbanov, – Bakı, – 2019, – c.2. – 432 s.

İngilis dilində

2. Carty, J.T. A Dictionary of literary pseudonyms in the English language / J.T. Carty, – Charlotte: British library, – 1998, – 741 p.

Rus dilində

3. Масанов, И.Ф. Словарь псевдонимов русских писателей, ученых и общественных деятелей: в четырех томах / И.Ф.Масанов. – Москва. Изд-во Всесоюз. книжной палаты, – 1956-1960.

F.A.Karakurbanli

About Linguistic Features of Female Pseudonyms

Summary

The article talks about the linguistic features of female pseudonyms. Nicknames are chosen by the person who carries them or by the people around them unlike pseudonyms. This feature is also a distinguishing feature of a pseudonym. Pseudonyms are widely used not only by men, but also by women. It is noted in the article that pseudonyms, which are not used by everyone and are included in the list of auxiliary names, appear after personal names and surnames. It's talked about open or transparent pseudonyms, descriptive pseudonyms, the reasons for the creation of female pseudonyms and also their semantic groups.

Key words: *onomastics, anthroponymic unit, pseudonym, auxiliary name, semantics*

Ф.А.Гарагурбанлы

О лингвистических особенностях женских псевдонимов

Резюме

В статье рассматриваются языковые особенности женских псевдонимов, сопоставляются понятия «прозвища» и «псевдоним» в контексте отечественного и зарубежного языкознания, а также приводятся примеры использования прозвищ в качестве псевдонимов. Псевдонимы широко используются не только мужчинами, но и женщинами. Отмечается, что после личных имен и фамилий появились псевдонимы, которые используются не всеми и входят в список вспомогательных имен. Также в статье рассмотрены смысловые группы, семантические группы, а также причины образования женских псевдонимов.

Ключевые слова: ономастика, антропонимическая единица, псевдоним, вспомогательное имя, семантика

Rəyçi: dos. N.O.Babayeva

Redaksiyaya daxil olub: 11.11.2024